

ÅRSMELDING

NAFKAM 2010

Innholdsfortegnelse

.....	1
Refleksjoner over året som er gått.....	3
Virksomhetsidé, visjon, mål og strategi	5
Organisering.....	8
Regnskap 2010	9
Finansiering.....	9
Generelt om forskning på alternativ og komplementær behandling	9
Pågående forskningsprosjekter 2010.....	11
Andre prosjekter.....	14
Samarbeid nasjonalt og internasjonalt	16
Undervisning, møter, kurs og konferanser.....	17
Rådgivning	18
Veiledning på norske høyskoler og universiteter	19
Informasjonsvirksomhet	19
Noen publikasjoner/artikler av NAFKAM forskere.....	19
Medieomtale av NAFKAM i 2010.....	21
Lokalt HMS-arbeid.....	21

Refleksjoner over året som er gått

Året 2010 var først og fremst preget av oppkjøringen til, og gjennomføringen av ICCMR2010, den femte verdenskonferanse innen forskning på alternativ behandling. Midt mellom lavaskyene fra Island oppsto det et hull i "lavadekket" som gjorde at konferansen ble gjennomført med minimalt antall avbud. Omlag 400 forskere fra hele verden satte hverandre stevne i Tromsø, utvekslet de siste forskningsresultatene, og etablerte eller fornyet vennskap og samarbeidsrelasjoner. NAFKAMs stab gjorde en framifrå innsats med den tekniske gjennomføringen. Mange lovord vanket fra de internasjonale deltagerne, og professor Ole Mjøs satte et verdig punktum med sin forelesning om fred og helse.

Forskning

Askeskyene satte imidlertid en effektiv stopper for disputasen til Einar Borud med basis i hans avhandling basert på Acuflash-studien. Etter to forsøk i Tromsø flyttet vi arrangementet til Høgskolen i Akershus. Doktorgrader er en viktig del av den vitenskapelige produksjon og vi er stolt over at nok et NAFKAM-prosjekt har kulminert med slik anerkjennelse.

Som det fremgår av denne årsmeldingen spenner våre forskningsprosjekter fortsatt over et bredt spekter av tema. I tillegg til Acuflash-studien som fortsatte sin artikkel produksjon i 2010, ble studien på akupunkturbehandling av kvalme hos barn fra Lovisenberg Sykehus i Oslo publisert, samt studien på bruk av og holdninger til akupunktur blant norske leger publisert. Disse studiene viser at forskningsaktiviteten rundt akupunktur er stor ved NAFKAM uten at dette er et resultat av et bevisst valg om å fravelge andre områder. Et viktig arbeid med utgangspunkt i data fra vårt register over eksepsjonelle sykdomsforløp ble også publisert dette året. Anita Salamonsen beskrev MS-pasienters vei fra å være mottagere av behandling for sin sykdom til å ta rollen som aktive "bestyrere" av behandlingen.

Etter at en stilling ble ledig etter Launsøs tragiske bortgang i 2009 har vi utlyst to nye stillinger på full tid på seniorforsknernivå. Tidlig i 2010 sluttbehandlet vi søknadene og tilbød to søkere jobb. Disse har takket ja, men tiltrer først i 2011. Slikt må vi ta hensyn til i et felt med få toppkvalifiserte søkere. Men det er verdt å vente på toppfolk!

Vår strategiske satsning på sikkerhet innen alternativ behandling ble konkretisert i 2010 ved at vi ansatte en stipendiat innen dette feltet. Trine Stub har klinisk bakgrunn fra både akupunktur og homøopati, og vil de neste tre år skrive sin PhD-avhandling på sikkerhet innen homøopati.

1. januar 2010 var startdatoen for det internasjonale CAMbrella-prosjektet (www.cambrella.org) hvor en rekke forskningsgrupper utvikler en oversikt over status for alternativ behandling i Europa. Dette er finansiert av EUs syvende rammeprogram, og NAFKAM har ansvar for å beskrive den legale og reguleringsmessige situasjonen. Solveig Wiesener er midt inne i skrivearbeidet. CAMbrella vil avsluttes i desember 2012.

Undervisning

Undervisningsaktivitetene ved NAFKAM har i 2010 fulgt samme mønster som tidligere år hvor hovedvekten har vært undervisning i grunnutdanning for medisin- og farmasistudentene i Tromsø samt videreutdanning for kreftsykepleiere nasjonalt. I tillegg til dette har vi hatt

enkeltstående undervisningsoppdrag i forbindelse med videre- og etterutdanning av helsepersonell og alternative behandlere.

På bakgrunn av den store innsatsen for å gjennomføre ICCMR2010 ble det ikke brukt ressurser på å forberede og gjennomføre Northern Lights workshop i året som gikk.

Vinjar Fønnebø
Direktør

Virksomhetsidé, visjon, mål og strategi

Virksomhetsidé

NAFKAM stimulerer til, utfører og koordinerer norsk forskning innen komplementær og alternativ medisin. Senteret jobber innen feltene undervisning, rådgivning, internasjonalt/nasjonalt samarbeid og informasjon. NAFKAM skal bidra til forskningsaktivitet på fagområdet alternativ behandling i hele landet.

Visjon

Kunnskapsbasert behandling – uansett hvor du velger å få den.

Formål

NAFKAM skal utvikle kunnskap om alternativ behandling.

Mål

NAFKAMs mål er å gi forståelse av hva alternativ medisin som system eller konkrete alternativmedisinske metoder kan bidra med for å redusere og/eller forkorte sykdommer eller sykdomsopplevelser, bedre livskvalitet og øke evnen til mestring av sykdomssituasjoner

Målet skal oppnås gjennom forskning, rådgivning, undervisning, informasjon/formidling, kompetanseheving samt samarbeid med alternative behandlermiljøer.

Forskning

Egen forskningsvirksomhet

Forskning er NAFKAMs kjernevirksomhet.

NAFKAM skal stå for en bred forskningstilnærming til feltet alternativ behandling. NAFKAM skal vektlegge flerfaglig forskning, og forskningsaktiviteten skal omfatte medisinske, samfunnsvitenskapelige og humanistiske studier. Forskjellige forskningsdesign, inkludert kvantitative og kvalitative forskningsmetoder, skal benyttes og utvikles. Problemstillingene skal bestemme hvilke forskningsmetoder og tilnærminger som skal benyttes.

NAFKAM har utviklet en modell for utforskning av feltet alternativ behandling. Denne vil legges til grunn for NAFKAMs forskningsstrategi. Modellen omfatter blant annet følgende tilnærminger til forskningsfeltet:

- Utforske pasienters erfaringer med alternativ behandling, samt utvikle forståelse for sammenhenger mellom behandlingserfaringer og ulike kontekster som behandlingene inngår i
- Utforske det alternative behandlingfeltet deskriptivt, dvs. hvem bruker hva, i hvilket omfang, mot hva og over hvor lang tid? Hvilke behandlingsformer finnes, og hva er bakgrunnen til utøvere?
- Utforske sikkerheten (bi-/skadevirkninger) ved alternativ behandling
- Utforske systemeffekten (helheten av behandlingspakken) ved alternativ behandling
- Utforske komponenteffekten, dvs. effekten av enkeltbestanddel(er) av behandlingspakken ved alternativ behandling

- Utforske mulige virkningsmekanismer ved alternativ behandling

Homøpati, akupunktur, soneterapi, healing og alternativ behandling ved alvorlig, livstruende sykdom vil være prioriterte forskningstema, men prioriteringen vil også innenfor rimelige grenser ta hensyn til personlige interesser hos den enkelte forsker/stipendiat.

NAFKAM ønsker å initiere forskning og rekruttere til forskning innen alternativ behandling. Dette skal gjøres ved blant annet forskning internt ved senteret, arrangement av forskningskonferanser, samt rådgivning og veiledning overfor kandidater som ønsker å forske på området.

Informasjon

NAFKAM skal kontinuerlig synliggjøre sin virksomhet ved bruk av hjemmeside, presse/mediekontakt og annet utadrettet arbeid. NAFKAM skal arbeide for at tidsskrift som har relevans for flerfaglig forskning innen forskningsfeltet komplementær og alternativ behandling (samfunnsvitenskapelig, humanistisk og medisinsk), blir tilgjengelig via universitetsbiblioteket.

NAFKAM driver NIFAB/www.nifab.no. Nettstedet har eget mandat/egne vedtekter og driver etter redaktørplakaten.

Rådgivning

NAFKAM skal bistå med råd til statlige helsemyndigheter i spørsmål som omhandler alternativ behandling. Senteret skal også bistå med råd for utdanninger på universitets- og høgsolenivå når det gjelder eventuell etablering av studietilbud i og om alternative behandlingsmetoder.

NAFKAM kan bistå med råd til statlige myndigheter og til virksomheter som vurderer samarbeidsprosjekter mellom helsetjenesten og alternative behandlere og som gjøres til gjenstand for evaluering.

Senteret gir råd og veiledning til forskere i hele landet som ønsker å komme i gang med forskning.

Undervisning

NAFKAM skal bidra til at undervisning om alternativ behandling blir en del av grunnutdanningen ved relevante fakulteter på universitetsnivå og ved helsefaglige utdanninger på høgsolenivå. Senteret kan selv forestå eller legge til rette for videre- og etterutdanningsopplegg for autorisert helsepersonell (for eksempel leger, sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter) vedrørende alternativ behandling. NAFKAM skal forestå eller legge til rette for utdanning om forskningsmetodikk for alternative behandlere.

Samarbeid med forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt

Nasjonalt

For å knytte sammen relevante fagmiljøer ved andre universiteter og høgsolenivå i Norge, skal NAFKAM ta initiativ til å utvikle nettverks/satelittmodeller. NAFKAM vil i samarbeid med den enkelte institusjon finne lokale løsninger/modeller. NAFKAM skal i tillegg være orientert om, og om ønskelig, koordinere forskningsvirksomhet innen alternativ behandling i landet

ellers. Dette organiseres ved regelmessig kontakt med andre forskningsmiljøer, og gjennomføring av regelmessige samlinger hvor forskere innen feltet kan møtes.

Internasjonalt

NAFKAM har fått en sentral rolle internasjonalt innen forskning på alternativ behandling, spesielt i utvikling av forskningsmetodikk. I tillegg til konkret forskningssamarbeid skal NAFKAM være aktiv på den internasjonale arena både når det gjelder organisasjoner, tidsskrifter og konferanser. NAFKAM skal kunne påta seg koordinering av internasjonalt forskningssamarbeid innen alternativ behandling som eventuelt er initiert av statlige helsemyndigheter. Senteret avholder internasjonale seminarer/møter/konferanser hvert år.

Samarbeid med alternative behandlermiljø

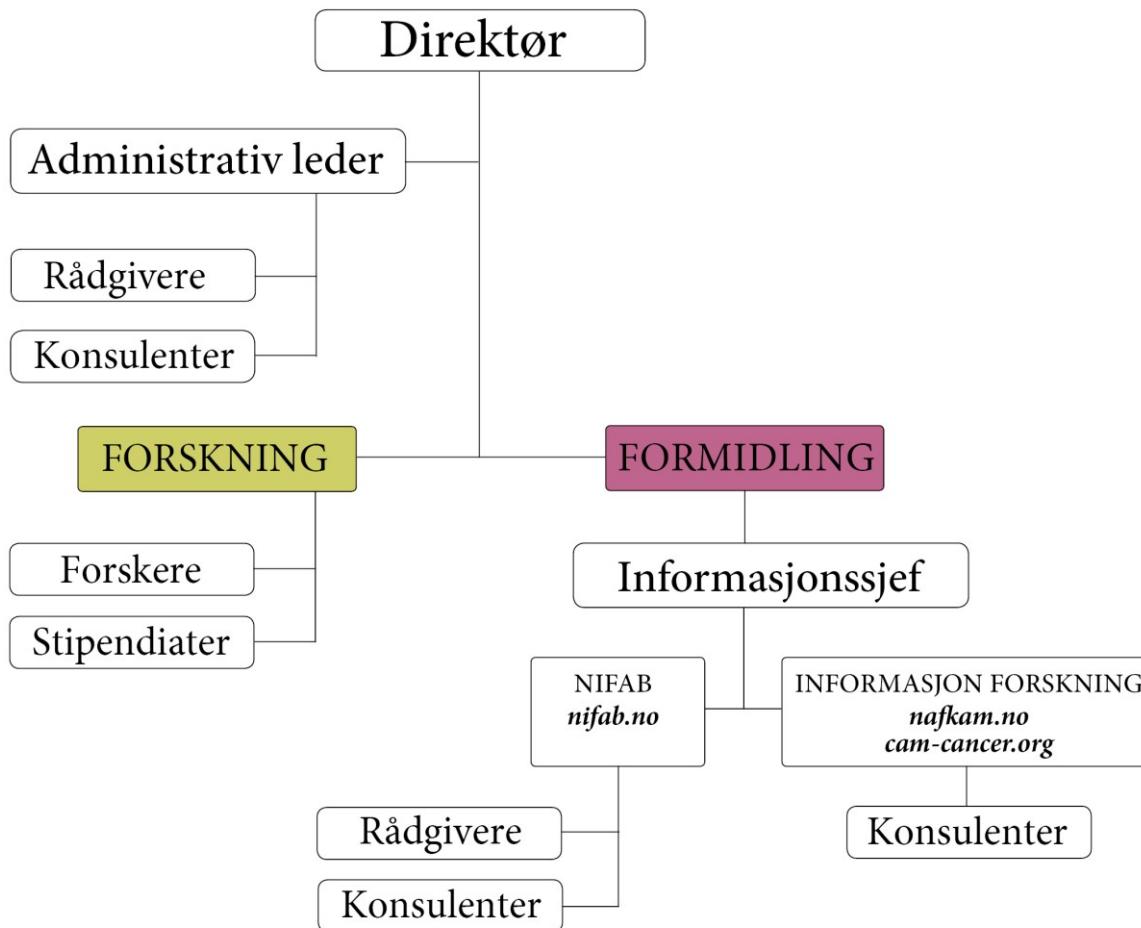
NAFKAM har jevnlig møter med arbeidsutvalget i SABORG og deltar i kontaktforum som er initiert av helsedirektoratet. Diskusjoner for å få på plass et registreringsverktøy som alle terapeuter kan bruke og som er validert som grunnlag for forskning er startet.

Organisering

NAFKAM er tilknyttet Institutt for samfunnsmedisin (ISM) ved Det helsevitenskapelige fakultet. NAFKAM har sin egen faglige og administrative ledelse, mens ISM har det overordnede ansvaret. NAFKAM har i oppgave å drifte NIFAB, men NIFAB har faglig og redaksjonell uavhengig.

Ledelsen på NAFKAM består av direktør Vinjar Fønnebø og administrativ leder Laila J Salomonsen. Ledergruppen inkluderer også informasjonssjefen. Når forskningssjefene er på plass vil de også være en del av ledergruppen.

Organisasjonskart NAFKAM

Regnskap 2010

NAFKAM hadde et totalforbruk i 2010 på rundt ca 16 mill. kr. Av dette finansierte HOD 7,43 mill. 1 093 121,20 var inngående prosjektsaldo fra 2009. I tillegg har NAFKAM finansiert sin aktivitet gjennom økonomiske midler fra Universitetet i Tromsø, Norges forskningsråd, Kreftforeningen, RCT, EU og helsedirektoratet.

NIFAB leverer eget regnskap.

Regnskap pr 31.12.2010

Regnskap 2010	Inngående saldo fra 2009	Inntekt HOD	Annen inntekt	Utgift	Saldo
NAFKAM	21 296,72	-8 255 000,00	-203 677,00	7 729 187,59	-708 192,69
Andre prosjekter	-3 089 774,98		-1 922 373,63	1 371 088,28	-3 641 060,33

NAFKAM = grunnbevilgning fra HOD/Hdir

Andre prosjekter = akupunkturforskning, AB og kreft, Eu-prosjekt, cam-cancer etc.

Stillingsandel i 2010: 11,2

Finansiering

Helse- og omsorgsdepartementet har ansvaret for basisfinansieringen av NAFKAM i henhold til overordnet avtale mellom HOD og Universitetet i Tromsø og årlige tildelingsbrev, og bærer som oppdragsgiver den økonomiske risiko for sentret. Selve tildelingen forvaltes av helsedirektoratet.

NAFKAM står i tillegg fritt til å søke om midler fra andre kilder for å finansiere oppgaver innenfor senterets oppgaveområde. Senteret kan videre utføre tidsbegrensede oppgaver for departementet eller underliggende etater finansiert med tilskuddsmidler.

Generelt om forskning på alternativ og komplementær behandling

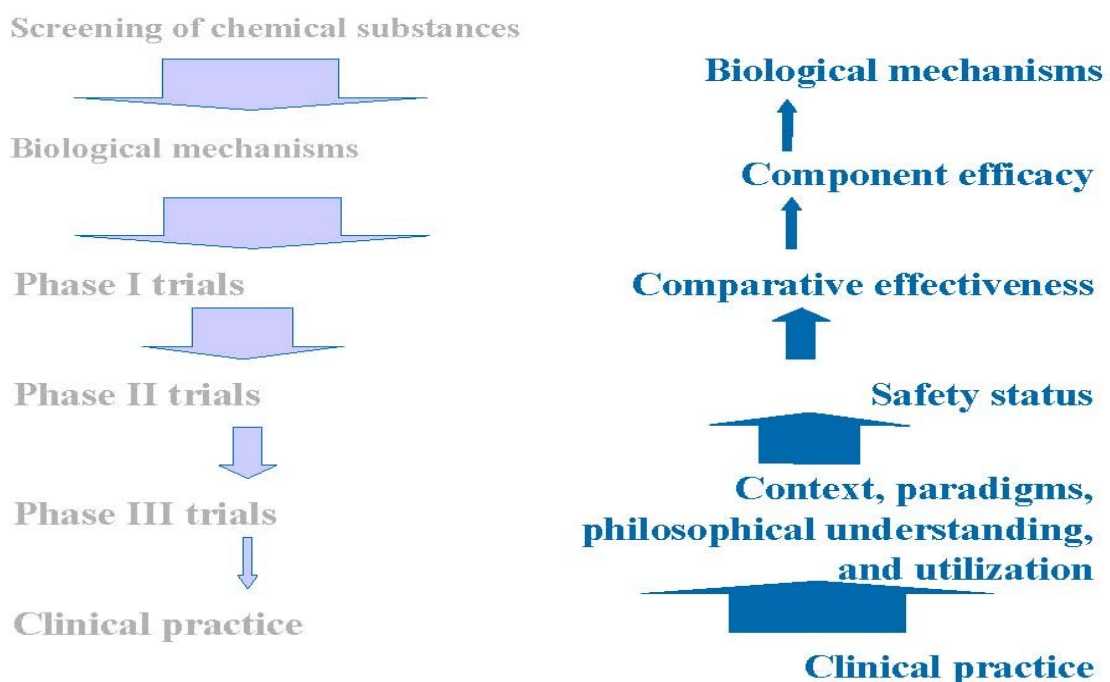
NAFKAM forsker på effekter, samt mangel på effekt og bivirkninger ved bruk av alternativ behandling. I tillegg forsker NAFKAM på alternativ behandling som sosialt og kulturelt fenomen. NAFKAM skal således vektlegge flerfaglig forskning og på landsbasis bidra til å initiere og rekruttere til forskning innen alternativ behandling.

Homøpati, akupunktur, soneterapi, healing og alternativ behandling ved alvorlig, livstruende sykdom er prioriterte forskningstema, men prioriteringen vil også innenfor rimelige grenser ta

hensyn til personlige interesser hos den enkelte forsker/stipendiat (på lik linje med andre forskningsfelt).

Det skal benyttes og utvikles ulike forskningsdesign, med både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. Senteret har utviklet en egen modell for utforskning av feltet alternativ behandling som legges til grunn for vår forskningsstrategi. Forskning skal foregå innen både kontekstuell forståelse, sikkerhet/bivirkninger, systemeffekt, komponenteffekt og virkningsmekanisme.

Modell for utforskning av feltet alternativ behandling

Denne modellen viser to akser, den venstre aksen beskriver hvordan man forskningsmessig utvikler nye legemidler. Denne framgangsmåten har i mange år blitt ansett som den eneste riktige også for utforskning av alternativ behandling.

NAFKAM har imidlertid anbefalt aksene til høyre som normgivende for forskning på alternativ behandling. Dette skyldes det enkle faktum at alternativ behandling ikke har noen "portvokter" som kun slipper løs på markedet behandlinger som er grundig utforsket med hensyn til sikkerhet og effekt. Alternative behandlingsformer er ofte utbredt i befolkningen før forskere engang kjenner til deres eksistens. Det betyr at det er utbredt klinisk erfaring med behandlingsformene, pasienter har kjent på kroppen om behandlingsformene virker eller ikke. I en slik situasjon er det viktig at forskerne begynner i riktig ende.

Det første de må gjøre er å forstå feltet de skal utforske, dernest er det viktig å systematisk utforske mulige bi- og/eller skadevirkninger. Dette må gjøres systematisk siden slike uønskede virkninger trolig forekommer rimelig sjelden.

Når man så skal studere effekten av behandlingen, er det viktig å starte med å se på effekten av hele “behandlingspakken” før man ser på effekten av de enkelte deler av behandlingstilnærmingen. Alternative behandlingsformer er nemlig ofte sammensatt av en rekke komponenter som ikke nødvendigvis skal splittes opp i sine enkelte komponenter.

Det siste nivået i høyreaksen er utforskning av den biologiske mekanismen som kan forklare den eventuelle effekten.

Pågående forskningsprosjekter 2010

Komplementærmedisinsk behandling ved kreft – retrospektiv studie

I samarbeid med Kreftregisteret gjennomfører stipendiat Agnete E. Kristoffersen en studie av kreftpasienter med eksepsjonelt lang overlevelse med særlig vekt på bruk av komplementærmedisinsk behandling og andre ikke-medisinske faktorer. Hensikten med denne studien er å beskrive bruk av alternativ medisin blant mennesker som har levd minst fem år etter at de har fått diagnosen kreft og hvor de ved diagnosetidspunktet har hatt en forventet 5-årig overlevelse på enten under 20 eller mellom 40 og 60 prosent.

Samarbeidet har vært preget av underkapasitet ved Kreftregisteret, men alle dataene er nå kommet inn og analyse- og skrivearbeidet er i full gang. Kristoffersen har utviklet en ny modell for å angi om en person er bruker av alternativ medisin. Denne modellen er applisert på dataene fra overleverne. I tillegg er det skrevet en artikkel hvor man sammenligner bruk blant de to gruppene av overleverne. Begge disse artiklene er nå publisert i Journal of Complementary and Alternative Medicine. I tillegg arbeides det på en artikkel om bruk av alternativ medisin blant kreftoverleverne i undersøkelsen “Tromsø 5”. Her blir kreftoverleverne sammenlignet med overleverne av hjerteinfarkt/angina pectoris og pasienter uten kreft. Sammen med ytterligere en artikkel vil dette utgjøre doktorgraden til Kristoffersen.

Utprøvinger av alternativ behandling innenfor helsevesenet i møte mellom helsepersonell og alternative behandlere

I løpet av de siste årene har det utviklet seg en økende interesse for alternativ behandling på sykehus i Norge og internasjonalt. I 2007 ble det gjennomført en utforskning av utprøvinger av alternativ behandling innenfor helsevesenet i møte mellom helsepersonell og alternative behandlere. Prosjektet er unikt i norsk og internasjonal sammenheng. Forskningsdesignet var en case-studie basert på flere datainnsamlingsmetoder: kvalitative intervju, observasjon, spørreskjema og dokumentarisk materiale. Prosjektet arbeidet med flere case, deriblant flere sykehusavdelinger ved UNN, Sykehus Østfold og Nordlandssykehuset Vesterålen.

Homeopati og sikkerhet

Homeopati og sikkerhet er et doktorgradsprosjektet med en studie som kartlegger hyppighet og alvorlighetsgrad av bivirkninger hos pasienter som oppsøker homeopat for første gang. Prosjektet ble påbegynt i 2010 og avsluttes 2013. Norske Homeopaters Landsforbund (NHL) vil plukke ut et tilfeldig utvalg av 100 homeopater og be dem gi et spørreskjema til 15 pasienter hver som har vært til behandling hos dem de siste ukene. Blant disse 1500 pasientene vil vi registrere antall nye tilfeller av bivirkninger og reaksjoner etter første

behandling, samt vurdere eventuell risiko for pasientene som bruker denne type behandling. Etter seks måneder vil vi sende ut et oppfølgings skjema for å registrere antall nye tilfeller av bivirkninger og reaksjoner i oppfølgingsfasen av behandlingen. Blant homeopater er begrepet ”bivirkninger” omdiskutert fordi man er opptatt av å skille mellom bivirkninger og ”førstegangsforverring”. Homeopatene ønsker gjennom sin behandling å stimulere kroppens selvhelbredende evner. Av og til forløper denne prosessen slik at pasienten ikke merker annet enn at hun blir bedre. Andre ganger hender det at pasienten blir ”verre før de blir bedre”. Dette forstås slik at det arbeidet kroppens selvhelbredende evner utfører, viser seg i form av en forsterkning av symptomene pasienten har, eller har hatt tidligere. Det er dette man kaller en ønsket førstegangsforverring som må skilles fra bivirkninger. For å undersøke fenomenet førstegangsforverring i praksis vil vi gjennomføre to fokusgruppe intervjuer. Vi har invitert elleve erfarne NHL homeopater til å snakke om sine erfaringer med førstegangsforverring og om hvordan dette håndteres i praksis. Vi vil også spørre dem om deres erfaringer med bivirkninger av homeopatisk medisinen. Videre vil vi forsøke å finne noen mulige kriterier som skiller førstegangsforverring fra bivirkninger av behandlingen. Prosjektet ledes av PhD-stipendiat Trine Stub, NAFKAM.

Eksepsjonelle sykdomsforløp. Pasienten mellom ulike behandlingssystemer

Dette doktorgradsprosjektet er det første prosjektet som baserer seg på data fra Register for eksepsjonelle sykdomsforløp (RESF). Prosjektet ble påbegynt i 2006 og avsluttes i 2011. Forskeren er tatt opp som PhD-student ved Institutt for Sosiologi, Statsvitenskap og Samfunnsplanlegging ved Universitetet i Tromsø. Ett formål med prosjektet er å beskrive og analysere moderne pasienters posisjon mellom ulike behandlingssystemer: deres erfaringer med det skolemedisinske systemet og deres begrunnelser for og erfaringer med valg og bruk av alternativ behandling. Et annet formål er å studere faktorer som bidrar til at pasientene beskriver sine sykdomsforløp som eksepsjonelt positive etter bruk av alternativ behandling. Prosjektet har et mixed methods design, med hovedvekt på kvalitativ datainnsamling og analyse. Prosjektet ledes av forsker og sosiolog Anita Salamonsen, NAFKAM. Resultatene fra dette prosjektet vil også bli publisert i populærvitenskapelig bok i 2011.

Akupunkturbehandling ved menopausale plager (Acuflash)

Studien er avsluttet. Stipendiaten (Einar K. Borud) disputerte i april 2010. Totalt har forskergruppen publisert 10 artikler fra Acuflash-materialet, samt to oversiktsartikler om akupunktur ved menopausale plager.

Acubreast

Dette er en pilotstudie der formålet er å undersøke gjennomførbarheten av å gi akupunkturbehandling til kvinner som får cellegift i tidlig stadium av brystkreft for eventuelt å lindre plagsomme bivirkninger i forhold til behandling. Det samles inn både kvantitative og kvalitative data. Inklusjonen går langsomt, og det arbeides nå med å utvide inklusjonskriteriene for studien og å opprette et andre studiesenter ved UNN Harstad i 2011.

Pathways – kreftpasienters behandlingsforløp

Å forstå kreftpasienters behandlingsforløp - en helhetlig beskrivelse av valg og resultat av skolemedisinske, komplementære og alternative behandlingstiltak hos kreftpasienter. Ingen studier har forsøkt å beskrive de komplekse og sammensatte behandlingspakkene som mange kreftpasienter setter sammen. Vi planlegger en 5-årig longitudinell kohort studie som følger

5000 ny-diagnostiserte kreftpasienter. Datainnsamlingen tar sikte på regelmessige registreringer av de behandlingstiltak som pasientene faktisk gjennomlever. I tillegg til tradisjonelle kliniske resultatmål vil pasienterfaringer/-evalueringer være viktige endepunkt. Målet er å avgjøre om det finnes behandlingsforløp som er mer gunstige enn andre.

I 2010 har Pathways studien fått på plass alle nødvendige godkjenninger fra Regional Etisk komite, fra personvernombud , identifisert valgbare pasienter for studien og de første invitasjonsbrevene til deltakelse i studien gikk ut like før nyttår . Videre er finansiering for datainnsamling for studien sikret gjennom en tildeling fra Helse Nord. Studien er en del av en større internasjonalt samarbeid mellom forskere i Canada (Marja Verhoef, Lynda Balneaves), USA (Mikel Aickin, Mary Koithan, Sara Warber), UK (Kate Thomas). Vi har hatt en workshop i Norge i mai 2010, og har ellers månedlige møter mellom lederne for de lokale forskningsgruppene på telefon.

Postoperativ kvalme og akupunktur/akupressur

Studien ble avsluttet i 2009 og har vekket interesse lenge før den ble publisert. Den var presentert på ICCMR i Tromsø i mai 2010 og etter at forutgående pilotstudie var publisert har det vært interesse rundt å utvide studien til nye grupper. Mot slutten av 2010 er det innledet samarbeid for å forsøke å integrere akupunktur/akupressur i full skala for operasjonspasienter ved Lovisenberg Diakonale sykehus.

AKHS-studien

Studien pågikk i hele 2010 med flere intense forsøk på rekruttering av nye deltagere. En rekke ulike strategier ble forsøkt inkludert digitale medier som for eksempel Facebook og integrering på ulike nettsteder for gravide. Mye innsats ble lagt ned, men til tross for det har rekrutteringen gått noe langsommere enn det en kunne håpe på. Derfor vil studien fortsette også en tid inn i 2011 for å forsøke å oppnå målsettingen om å rekruttere 60 gravide.

Holdninger til akupunktur blant medisinstudenter

Arne Johan Norheim var veileder for Janne Murberg Spaun som i 2010 fikk godkjent sin 5.års oppgave på medisinstudiet i Tromsø der hun undersøkte holdninger til akupunktur blant medisinstudenter. Resultatene viser at medisinstudenter benytter akupunktur i større grad enn noen gang og er generelt positive til akupunktur. Færre medisinstudenter enn tidligere har planer om å lære seg metoden for å benytte den som ferdig utdannet lege. Resultatene vil bli publisert i en vitenskapelig artikkel

Lindrende kreftbehandling

Xi Yuan sykehuset er i gang med sin studie knyttet til kolonkreft. Prosjektet har mottatt 1,5 millioner RMB fra the Ministry of Science and Technology. Jianping Liu og Terje Alræk gir forskningsfaglig bistand og følger opp arbeidet. Fra kinesisk side er det ønskelig å få tilgang til det norske registeret for colorectal cancer. NK-samarbeidet vil være behjelpelig med dette.

Videre utforskning av amalgamrelaterte helseplager

HOD har nedsatt en arbeidsgruppe (Harald Hamre, Lars Bjørkman Bivirkningsgruppen, Liljan Smith Aandahl Helsedirektoratet og Terje Alræk, NAFKAM). Gruppen har kommet langt i å utarbeide en protokoll til en observasjonsstudie knyttet til amalgamsanering. Deltakerne i studien vil være pasienter som attribuerer sine helseplager til amalgam.

Arbeidsgruppen planlegger også en rehabilitering studie knyttet til pasienter som fortsatt har helseplager selv etter at de har fjernet amalgam.

Kulturelt sensitivt helsevesen kombinerer tradisjonell og konvensjonell medisin i Meso-Amerika

Dette forprosjektet ble ferdigstilt i 2010 og målet var å utvikle et helhetlig, tverrfaglig og integrert forskningsprosjekt rundt kulturelt sensitivt helseomsorg. Det planlagte prosjektet fokuserte på 1) en utforskning av dagens bruk av alternativ og vestlig medisin parallelt med den tradisjonelle Maya medisin i urfolks områder av Guatemala og Mexico, og 2) en utvikling av forskningsbaserte modeller for hvordan vestlig og alternativ medisin hensiktsmessig anvendes i urfolks områder. Forskningsprotokollen for hele prosjektet ble utviklet gjennom tre step: 1. Feltarbeid i Guatemala der foreløpige antropologisk deltagende forskning i en overveiende urfolkssamfunn i Guatemala ble utført. 2. To workshops som ble arrangert i Guatemala og Mexico der resultatene av feltarbeidet ble diskutert og utviklet til en foreløpig forskningsprotokoll. 3. Elektronisk kommunikasjon mellom partnerne for å fullføre forskningsprotokollen. Den omfattende forskningsprotokollen ble sendt til Latin-programmet i Norsk Forskningsråd i 13. oktober 2010.

Andre prosjekter

CAMbrella

En paneuropeisk forskningsnettverk for komplementær og alternativ medisin (CAM).
WP2 Legal Status og forskrift ledet av NAFKAM.

EU har bevilget rundt 12, 5 millioner kroner til et internasjonalt forskernettverk innen alternativ behandling. Dette er et 3-årig prosjekt som har fått navnet CAMbrella. Målet er å få en oversikt over alternativ behandling i Europa både når det gjelder begrepsbruk, klinisk bruk og juridisk regulering. På bakgrunn av dette skal det utarbeides et veikart for fremtidig europeisk forskning på området.

Prosjektet har startdato i januar 2010 og i samarbeidet deltar 16 partnere fra 12 ulike europeiske land. NAFKAM er en del av den sentrale ledelsen i prosjektet og har blant annet ansvar for å beskrive den juridiske situasjonen på feltet. Andre land har fått ansvar for å lede arbeidsgrupper på områder som terminologi, pasienters behov og alternativ og komplementær medisin i det offentlige helsevesenet, pluss at det vil være en arbeidsgruppe med fokus på utarbeidelse av veikartet. I 2010 har prosjektet gjennomført fem konferanser og deltatt på to andre konferanser.

Mål

Å gjennomgå og beskrive i alle 27 EU-land samt 10 tilknyttede land:

- Den juridiske statusen til CAM
- Den regulatoriske status CAM praksis
- Den statlige tilsyn med CAM praksis
- Den refusjon status CAM praksis og legemidler
- Reguleringen av CAM legemidler

For å se på EU-nivå:

- Status for EU-omfattende regulering av CAM praksis og legemidler
- Den potensielle hindringer for EU-regulering av CAM praksis og legemidler

Eksepsjonelle sykdomsforløp ved bruk av komplementær og alternativ behandling

I 2002 opprettet NAFKAM Register for eksepsjonelle sykdomsforløp, RESF, for systematisk og fortløpende registrering av eksepsjonelt gunstige og eksepsjonelt ugunstige sykdomsforløp etter bruk av komplementær og alternativ behandling.

Registeret danner en base for interesserte forskere, og data er tilgjengelig i avidentifisert form. Sammen med evidensbaserte forskningsresultater kan registrering og etterfølgende utforskning av eksepsjonelle sykdomsforløp utvikle kunnskap som kan brukes som beslutningsgrunnlag ved valg av behandlingsformer. Relevante målgrupper for denne kunnskapen er pasienter, pårørende, pasientforeninger, behandlere og politikere.

Det har vært tid- og ressurskrevende å bygge opp registerets infrastruktur som omfatter blant annet registreringsprosedyrer, arkivsystemer/database og medisinske vurderinger. I 2010 gjennomgikk RESF en del endringer i organisering og inklusjonskriterier. Inklusjonskriteriene er utvidet, og det er nå åpnet for historier fra personer som har opplevd et uvanlig sykdomsforløp tilknyttet alternativ behandling selv om det ikke gjelder kronisk eller alvorlig sykdom, og selv om det ikke foreligger en medisinsk diagnose slik det tidligere var krav om. Registeret er også utvidet til å omfatte forløp knyttet til psykisk sykdom. Medisinske vurderinger blir inntil videre kun foretatt for sykdomsforløp knyttet til kreft eller MS.

RESF ledes nå av en styringsgruppe på tre medlemmer - en representant fra en av pasientforeningene som vi samarbeider med (for tiden Helle Grøttum fra Norges Astma- og allergiforbund) og to forskere fra NAFKAM (for tiden Anita Salamonsen og Vinjar Fønnebø).

Det var per 31.12.2010 registrert 301 sykdomsforløp, 246 fra Norge, 54 fra Danmark og ett fra Sverige (se Tabell 1). De største sykdomsgruppene er multippel sklerose (68), kreft (57), myalgisk encefalopati/kronisk utmattelsessyndrom (ME/CFS) (55), og astma/allergi (17). Fem sykdomsforløp er registrert som worst-case (uvanlig dårlige sykdomsforløp), resten er best-case (uvanlig gode sykdomsforløp). De hyppigst anvendte behandlingsformene blant de 301 pasientene i RESF er akupunktur, kostholdsveiledning, homeopati, urter og kosttilskudd, healing og soneterapi.

Det er for tiden to forskningsprosjekter som bruker data fra RESF: *Eksepsjonelle sykdomsforløp. Pasienten mellom ulike behandlingssystemer* og *Komplementær og alternativ behandling; behandlerroller, samhandlingsmønstre og betydning for brukerne – treningsprogrammet Lightning Process og georgiske urter*. I tillegg foregår et registreringsprosjekt hvor gode migreneforløp etter bruk av akupunktur eller soneterapi samles inn fra Norge, Sverige, Danmark og England. Det arbeides også med en bok om pasienter og forskning knyttet til registeret. Boken er planlagt utgitt i 2011. Leder for RESFs styringsgruppe er Vinjar Fønnebø, daglig leder er Brit J. Drageset. Årsrapporter for RESF kan lastes ned fra NAFKAMs nettside.

Samarbeid nasjonalt og internasjonalt

Jianping Liu og Terje Alræk har jobbet med Cochrane-review "Akupunktur mot erektil dysfunksjon", som nå er under fagfelleevaluering.

Jianping Liu har sammen med master student (Trine Stub) jobbet med manuskript "Acupuncture for treatment of depression: an overview of systematic reviews and randomized clinical trials", som ble sendt til Chinese Medicine for publisering.

Chronic Fatigue Syndrome (CFS/ME): Terje Alræk har kontakt med koreanske og kinesiske forskere. Vi har nå snart klar for innsendelse til egnede tidsskrifter to systematiske oversiktsartikler, den ene knyttet til CAM (generelt) og CFS/ME og den andre til TCM og CFS/ME.

Terje Alræk er medlem av Forskernettverket: Kronisk utmattelsessyndrom (CFS) i teori og praksis.

Terje Alræk er med i et prosjekt som har søkt midler i England. Prosjektet omhandler tradisjonell kinesisk urtemedisin og tilbakevendende urinveisinfeksjoner hos kvinner. Samarbeidspartnere er blant annet Andrew Flowers og George Lewith.

Terje Alræk er medveileder på prosjektet: "Qigong og akupunktur som tilleggsbehandling til pasienter som er innlagt til rehabilitering med diagnosen Mutippel Sklerose." Prosjektet springer ut fra Rehabiliteringsklinikken på UNN – og søker midler i 2011 (Eckbos legater).

Terje Alræk har ved to anledninger blitt oppnevnt som en av flere fagkyndige av NOKUT i forbindelse med søknader fra to skoler om godkjenning som Fagskoler innen KAM utdanning.

Marja Verhoef samarbeider med Inge Kryger Pedersen, Sociologisk Institutt, Københavns Universitet, Danmark med stipendiat Lasse Skovgaard, Institutt for samfunnsmedisinske fag, Universitetet i København.

Anita Salomonsen har samarbeid med Tove Elisabeth Kruse, M.Sc., PhD, Førsteamanuensis, Institutt for kultur og identitet, Roskilde Universitet, Roskilde, Danmark, Sissel H. Eriksen, M.Sc., Dr.polit., Førsteamanuensis, Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging, Universitetet i Tromsø og Anne-Grete Sandaunet, M.Sc., Dr. polit., postdoc., Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging, Universitetet i Tromsø.

The Royal London Hospital for Integrated Medicine er det største offentlige sykehuset i Europa som tilbyr alternativ behandling. Her har pasienter i mer enn 160 år fått tradisjonell medisinsk behandling i kombinasjon med alternative metoder som for eksempel akupunktur, healing og homøopati. Arne Johan Norheim besøkte sykehuset som representant for NAFKAM, høsten 2010. Etter et besøk ved sykehuset i London er det skrevet en kommentar som blir publisert i Tidsskrift for den Norske legeforening. Denne problematiserer at man bør

reflektere enda en gang før man etablerer norske offentlige poliklinikker med tilbud om alternativ behandling på det offentlige helsevesenets premisser.

Veiledning på norske høyskoler og universitet

Terje Alræk og Jianping Liu er veiledere for forskerlinje (UiB) studenten Yi Hu Ni. Prosjektet hans består blant annet av en kvalitativ studie som undersøker hvorfor pårørende og behandlende leger tilbakeholder kreftdiagnosen for enkelte pasienter.

Undervisning, møter, kurs og konferanser

Fifth international congress on complementary medicine research, iccmr 2010

I mai 2010 var rundt 400 av verdens ledende forskere innen alternativ og komplementær medisin samlet i Tromsø for å delta på den femte internasjonale kongressen om forskning på alternativ behandling. Rundt 32 land var representert, og de fleste av deltakerne kom fra utlandet. Det overordnede temaet for årets kongress var "Relevant forskning for kronisk syke". Kongressen varte i tre dager med en ekstra dag med pre workshops, og dessuten i tillegg til key note speakers besto programmet av parallelle sesjoner av workshops med ca 150 foredragsholdere som alle berørte ulike aspekter av alternativ og komplementær medisinsk forskning. Det var også rundt 150 postere. Kongressen var i regi av NAFKAM, sammen med International Society for Complementary Medicine Research, ISCMR. Den årlige kongressen har blitt en viktig arena hvor forskere fra hele verden utveksler forskningsresultater og knytter viktige faglige og sosiale forbindelser for deres videre arbeid. Mer forskning, kunnskap og dokumentasjon av effekten, bivirkninger, og sikkerhet er nødvendig. Tilbakemelding fra deltakerne viser at de opplevde det vitenskapelige programmet som relevant og nyttig for forskerne, og at programmet var godt gjennomført. Flere deltakere har også kommentert at nøkkelen note speakers var eksepsjonelt bra. Deltakerne var fra Australia, Østerrike, Belgia, Brasil, Canada, Kina, Danmark, England, Finland, Tyskland, Hellas, Hong Kong, India, Irland, Israel, Italia, Japan, Korea, Korea (Sør), Republikken Korea, Nederland, New Zealand, Nigeria, Norge, Polen, Portugal, Sierra Leone, Sverige, Sveits, Taiwan (ROC), Storbritannia og USA.

Deltakelse på konferanser, kurs, møter

Ansatte på NAFKAM har deltatt/gitt forelesning på en rekke kurs, konferanser og møter i Norge og i utlandet (listen er ikke uttømmende):

- WHO Meeting on research in traditional medicine 30. mars – 2. april i Milano, Italia.
- BSA Medical Sociology Group 41st Annual Conference
- regional forskningskonferanse innen medisin og helse,
- Helse Nord Forskningskonferanse i mars 2010. 2nd International Symposium on Integrative Medicine, Tokyo, Japan, on March 28, 2010.
- International Conference Translational Research in Acupuncture: Bridging Science, Practice and Community. Chapel Hill, North Carolina, USA, on March 19, 2010.

- International Congress in Medical Acupuncture, 29. – 31. mai, 2010, Thessaloniki, Hellas.
- North-American Conference on Complementary and Integrative Medicine (NACCIM) 12.-15. mai i Minneapolis, USA,
- MS-forbundet medlemsmøte i Tromsø, 05.05.2010.
- European Menopause Society (EMAS) i London mai 2010.
- Japanese Society of Oriental Medicine (JSOM), Tokyo, Japan 21. juni. Traditional Chinese medicine in China” as invited speaker at 9th International Conference of the Asian Clinical Oncology Society (ACOS), Gifu, Japan, on Aug 27, 2010;
- Unifob Helse - forskningsmøte 9. september
- Scandinavian Research Seminar and Northern Lights Workshop I Tromsø 13. -30. september.
- “International Symposium for Acupuncture Research" Daejeon, Korea 23.-24. september
- Forskningsdagene i september 2010 i Tromsø.
- British Conference of Acupuncture and Oriental Medicine, Surrey UK, 12.09.2010.
- Research Training Summer School, Seminaris, Potsdam, Tyskland, 26.09.2010.
- CAM Special Session og var medfasilitator for to workshops om klinisk forskningsmetodologi ved 17th Cochrane Colloquium, Singapore 14. oktober.
- Integrative medicine of TCM and western medicine: status and modality in China” at the First Beijing International Symposium on Integrative Medicine, Beijing, China on 18 Oct 2010.
- British Medical Acupuncture Society annual scientific meeting, Barcelona, 23/24. oktober 2010.
- ”The fifth meetings of Directors’ of WHO Collaborating Centers for Traditional Medicine”, Melbourne, Australia 11.-14. november.
- Universitets- og Høgskolerådet sitt møte i Oslo 24. november som hadde temaet ”Establishing of China Meeting Place”.
- workshop Research Priorities on Role of Complementary Therapies in Musculoskeletal Diseases. Arthritis Research Campaign arc. 16/17th November, Chancellor’s, Univ of Manchester UK.
- The 2nd European Congress on Integrative Medicine, Berlin, des, 2010.
- “Forum for Evidence-Based Medicine in Traditional Medicine” ved the Korea Institute of Oriental Medicine, Daejeon, Korea om “Evidence-based medicine in traditional Chinese medicine” 8. desember 2010.
- WHO Consultation Meeting on the Management of Viral Hepatitis in Beijing, China 21. desember.
- University of Macau, Macau, China 4. desember.

Rådgivning

NAFKAM har en rådgivningsfunksjon mot statlige helsemyndigheter innen feltet alternativ behandling. Senteret driver også rådgivning og veiledning overfor kandidater som ønsker å forske på området, samt alternative utøvere. I tillegg bistår vi med råd for utdanninger på

universitets- og høyskolenivå med hensyn til eventuell etablering av studietilbud, og virksomheter som vurderer samarbeidsprosjekter mellom helsetjenesten og alternative behandlere og som gjøres til gjenstand for evaluering.

Veiledning på norske høyskoler og universiteter

- Jianping Liu har veiledet en masterstudent, Trine Stub. Masteroppgaven hennes er fullført og har tittelen: "Acupuncture for depression: an overview of systematic reviews and randomized clinical trials".
- Terje Alræk og Jianping Liu veiledet medisinstudentene (Tromsø) Amund Evensen og Karsten H Simonsen i oppgaven "Kan akupunktur påvirke mobilitet i mage-tarm?" (valgfri periode 2. studieår).
- Terje Alræk og Jianping Liu har startet veiledning av medisinstudentene (Tromsø) Morten Pedersen og Catrine D Rafaelsen. Oppgaven de vil skrive er "Akupunkturbehandling av Bells parese" (valgfri periode 2. studieår).
- Terje Alræk er oppnevnt som veileder for medicin- og forskerlinjestudent (UiB) Xi Hu Ni.

Informasjonsvirksomhet

NAFKAMs informasjonsarbeid

NAFKAM anser nettverksbygging og informasjonsarbeid som en sentral og viktig del av vår virksomhet. Som forutgående år, var senteret også i 2010 aktiv på dette området.

NAFKAM avholdt jevnlig faste møter med ulike institusjoner, arrangerte seminarer og deltok på konferanser. NAFKAM-ansatte var synlige i den offentlige debatt på temaer som gjaldt forskning innen komplementær og alternativ behandling

NAFKAM driver også informasjonsvirksomhet gjennom hjemmesidene (www.nafkam.no) og presse-/mediakontakt. Informasjon om publisert forskning nasjonalt/internasjonalt og pågående prosjekter ved NAFKAM er lagt ut på senterets hjemmesider. Vi foretar fortløpende oppdateringer og tilføyelser av senterets aktiviteter og prosjekter på disse sidene.

NAFKAM fortsatte arbeidet med å få flere tidsskrifter innen feltet alternativ og komplementær behandling tilgjengelige på MUNIN, BIBSYS og elektronisk, evt. fysisk, på universitetsbibliotekene.

Tjeneste for medieovervåking av NAFKAM og feltet alternativ behandling ble videreført i 2010. Denne gir oss et godt grunnlag for å holde oss orientert om feltet i både den nasjonale og internasjonale medie verden.

Noen publikasjoner/artikler av NAFKAM forskere

Liodden, I; Howley, M; **Grimsgaard, S; Fønnebo, V; Borud, EK; Alræk, T; Norheim, AJ** *Perioperative acupuncture and postoperative acupressure can prevent postoperative vomiting following paediatric tonsillectomy or adenoidectomy: a pragmatic randomised controlled trial.* Acupuncture in Medicine 2010

Ytrehus, I; **Norheim, AJ; Emaus, N; Fønnebo, V.** *Physicians Become Acupuncture Patients-Not Acupuncturists.* Journal of Alternative and Complementary Medicine 2010 ;Volum 16.(4) s. 449-455

Viksveen, P. *CAM-CANCER - A European, evidence-based information platform for health professionals.* Onkologie (Basel) 2010 ;Volum 33. s. 86-87

Salamonsen, A; Launsø, L; Kruse, T; Eriksen, S. *Understanding unexpected courses of multiple sclerosis among patients using complementary and alternative medicine: A travel from recipient to explorer.* International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being 2010 ;Volum 5.(2)

Ritenbaugh, Ch; Aickin, M; Bradley, R; Caspi, O; **Grimsgaard, S;** Musial, F. *Whole Systems Research Becomes Real: New Results and Next Steps.* Journal of Alternative and Complementary Medicine 2010 ;Volum 16.(1) s. 131-137

Heimdal, M; Dørmænen, A; Wang, C; **Grimsgaard, S.** *A Comparison of the WHQ and the BDI-II in a Sample of Postmenopausal Women.* Patient Reported Outcomes Newsletter 2010 (43) s. 13-15

Emaus, N; Gjesdal, C; Almås, B; Christensen, M; **Grimsgaard, S; Berntsen, G; Salomonsen, L; Fønnebo, V.** *Vitamin K2 supplementation does not influence bone loss in early menopausal women: a randomised double-blind placebo-controlled trial.* Osteoporosis International 2010 ;Volum 21.(10) s. 1731-1740

Borud, EK; Grimsgaard, S; White, A. *Menopausal problems and acupuncture.* Autonomic Neuroscience: Basic & Clinical 2010 ;Volum 157.(1-2) s. 57-62

Borud EK, White A. *A review of acupuncture for menopausal problems.* Maturitas. 2010 Jan 7. Epub ahead of print.

Borud EK, Alræk T, White A, Grimsgaard S. *The Acupuncture on hot flashes Among Menopausal Women study: observational follow-up results at 6 and 12 months.* Menopause. 2010 Mar;17(2):262-8.

Ritenbaugh C, Aickin M, Bradley R, Caspi O, **Grimsgaard S,** Musial F. *Whole systems research becomes real: new results and next steps.* J Altern Complement Med. 2010 Jan;16(1):131-7.

Ytrehus IA, **Norheim AJ, Emaus N, Fønnebo V.** *Physicians become acupuncture patients - not acupuncturists.* J Alter Complement Med. 2010 Apr;16(4):449-55.

Cao H, Liu J, Lewith GT. *Traditional Chinese Medicine for treatment of fibromyalgia: a systematic review of randomized controlled trials*. J Altern Complement Med. 2010 Apr;16(4):397-409.

Norheim AJ, Liodden I, Howley M. *Implementation of acupuncture and acupressure under surgical procedures in children: a pilot study*. Acupunct Med. 2010 May 10

Stub, T. *Homeopati og bivirkninger*. Dagavisen Nordlys 2010 (300) s. 3

Medieomtale av NAFKAM i 2010

NAFKAM ble i 2010 omtalt i ulike medier som aviser, radio og TV. Vi viser til et utvalg av medieomtalene:

- ”Akupunktur fungerer mot hodepine”. 22.01.2010, VG NETT
- ”Trenger du hjelp av en skytsengel?” 25.04.2010, www.aftenposten.no
- ”Ser ingen Snåsa-effekt”. 26.01.2010, www.aftenposten.no
- Isachsen V, Fønnebø V. NRK Spekter – Healing. 04.03.2010.
- ”Merker Snåsa-kaill-effekten”. 17.01.2010, Ttrønder-Avisa
- ”Akupunktur har ingen effekt”. 24.09.2010, www.nrk.no
- NRK Nordaførr. Debatt mellom Baard H. Borge og Vinjar Fønnebø.
- Vinjar Fønnebø. Lørdagsrevyen. NRK TV.01.02.2010.
- Grønset, E, Fønnebø V. NAFKAM. Gynkreftforeningens medlemsblad. 14.12.2010.
- Johansen V, Fønnebø V. RedaksjonEN debatt. NRK TV. 27.01.2010.
- Johansen V, Fønnebø V. RedaksjonEN debatt, NRKTV, 29.01.2010.
- Snåsamannen og forskning. Sunnmørsposten, 16.01.2010.
- Snåsamannen og forskning. Adresseavisen 20.01.2010.
- ”Alternativt i ti år”. 12.11.2010, NRK
- ”Kraftig alternativ interesse”. 25.02.2010, Dagens Medisin
- ”Ville ringt Snåsamannen igjen”. 27.01.2010, Nettavisen
- Snåsamannen og forskning. Venæs, Heidi; Fønnebø V. TV2, 16.01.2010.
- Forsker på uvanlige sykehistorier. Dagbladet, 13.02.2010.
- Fakta. Register for eksepsjonelle sykdomsforløp. Dagbladet, 13.02.2010.
- Ny modell for alternativ medisin. Dagbladet, 20.03.2010.
- Arne Johan Norheim. ”Ensidig av Borge”. Harstad Tidene, 26.09.2010.

Lokalt HMS-arbeid

Internkontroll

NAFKAM har laget en lokal tilpasningsplan.

Plassering av ansvar, klare ansvarsforhold

Direktøren har det overordnede HMS-ansvar. Praktisk ivaretagelse av HMS-ansvaret er delegert til administrativ leder.

Medarbeidersamtaler

Medarbeidersamtale ble gjennomført med alle medarbeiderne.